

Hvorfor dette indhold i historieundervisningen?

Artiklen drøfter bl.a. hvorfor der så stor indholdsmæssig sammenfald mellem årsplaner i skolefaget, hvorfor klasstrinsfastlagt kronologi fortsat er et vigtigt organiseringsprincip, samt kriterier for valg og fravalg af indhold i faget.

Forfatter: [Jens Aage Poulsen](#)

Foto: [Colourbox.com](#)

Hvorfor der så stor indholdsmæssig sammenfald mellem årsplaner i skolefaget Historie? Hvorfor er klasstrinsfastlagt kronologi fortsat et vigtigt organiseringsprincip – og hvad er kriterierne for valg og fravalg af indhold i faget?

I foråret 2015 har HistorieLab samlet kvalitative data, der bl.a. skal bruges til at kortlægge, hvordan lærere og elever forstår skolefaget historie. Undersøgelsen har været rettet mod udskoling, og dens design har bestået af besøg i klassen, strukturerede gruppeinterviews

med 2-5 elever efterfulgt af interview med læreren.

Ved kvalitative undersøgelser med dette design får man ofte nyttige "sidegevinster" i form af indsigter, som den forberedte interviewguide ikke var rettet imod. En af dem var, at de fleste 8. og 9. klasser i undersøgelsesperioden blev undervist i 2. verdenskrig og/eller besættelsestiden. Enkelte klasser arbejdede med emner, der tidsmæssigt var senere, fx terrorisme. Men ingen 8.-9. klasser arbejdede med emner og temaer, der havde fokuserede på tiden før 1800.

Klassetrinsfastlagt kronologi og dansk historie

75-året for besættelsen og 70-året for befrielsen kan være grunde til, at der var fokus på besættelsestiden og 2. Verdenskrig som emneområder. Dog næppe de eneste. Ser man på skolars årsplaner for historie, der er tilgængelige på internettet og Skolekom, er det emner, der i mange år har været typiske i 8. og 9. klasse. Årsplaner for alle år, hvor eleverne har historie på skemaet, tyder også på, at undervisningen i faget på mange skoler er organiseret kronologisk, så de ældste tider – fra stenalder til vikingetid – hører til i 3.-4. klasse, og i 9. klasse nærmer man sig så nutiden.

I læreplanerne har den klassetrinsfastlagte kronologi været måden, som indholdet i faget har været organiseret på fra år 1900, hvor historie i folkeskolen blev et skemalagt fag, og indtil 1994, hvor læreplanen afskaffede den klassetrinsfikserede binding af indholdet. Mere end 20 år senere er den kronologiske ordning af indholdet i faget stadig meget udbredt. Kravet i læreplanen Historie 2009's læseplan om, at kanonpunkterne skulle indgå i undervisningen i kronologisk rækkefølge, har været med til at fastholde denne form. Men uanset historiekanonens finder mange lærere, at det kronologiske princip er det optimale i undervisningen. En udskolingslærer forklarer det sådan:

” I 7. klasse går jeg sådan et stykke tilbage til senmiddelalderen eller deromkring og kører fremad. Der når vi rigtig langt på det skoleår. Og så i 8. er vi omkring midten af 1800-tallet – 1830–40 – dvs. før Grundloven. Og så kører vi videre opad. [...] Jeg kan godt lide den kronologiske rækkefølge, fordi jeg har oplevet så mange gange, at de (eleverne) ikke har forståelse af, hvornår tingene er i forhold til hinanden. [...] Så når vi når slutningen af 9. klasse, skulle vi gerne være temmelig tæt på nutiden.

Årsplanerne viser, at langt hovedparten af emner og temaer er fra dansk historie. Enkelte emner – eksempelvis Reformationen, Den franske Revolution og Verdenskrigene – hører til i europæisk historie. Ser man bort fra slaveriet, kolonier og imperialisme, hvor synsvinklen overvejende er europæisk, er verdenshistorie stort set fraværende i grundskolens historieundervisning. Global historie, hvor man arbejder med kontinuitet, forandring og brud i menneskehedens historie som sådan, eksisterer ikke.

Konsensus om indhold?

En sammenligning af det substantielle indhold, der ifølge årsplanerne undervises i, tyder på et

ret stort sammenfald. Emnerne kan hedde lidt forskelligt, men indholdsmæssigt ligner de hinanden. Det er en grundigere undersøgelse værd, hvorfor eksistensen af denne konsensus om, hvad der undervises i og hvornår – især når læreplanerne i årtier ikke har indeholdt en pensumliste. Umiddelbart kan man antage, at historiekanonens med dens 29 kanonpunkter spiller en vis rolle. Dog skal kanonpunkterne integreres i emner og temaer, så kanonpunkterne fremgår sjældent eksplicit i årsplanerne.

Ser man nærmere på emner og temaer, der fremgår af årsplanerne, defineres de ofte af et eller flere læremidler – typisk grundbogssystemer og/eller portaler – som klassen har til rådighed. En hypotese om lighederne mellem årsplanerne kan være, at læremidlerne – selv om de er udgivet af forskellige forlag – stort set behandler de samme emner. Dette sammenfald mellem indholdet i læremidlerne er der en vis logik i. I Danmark er læremiddelsproduktionen underlagt markedsvilkår. Så forlagene forsøger indlysende at fremstille læremidler, som kan afsættes. Efterspørgslen er typisk rettet mod det, man som lærer har et vist kendskab til. Et i form og indhold helt nyt og anderledes læremiddel har derfor trange kår. Er det forklaringen på et forholdsvis fast indholdsvalg i historie?

At der tilsyneladende er noget, der ligner om en 'tavs' og implicit pensumliste i skolefaget rummer flere faglige og didaktiske udfordringer. Videncenterets interviews viser, at en del elever opfatter det, de undervises i, som "hele historien" – et totalt billede af fortiden – eller i hvert fald det, der er vigtigst. Flere lærere giver også udtryk for, at faget skal give eleverne *det* historiske overblik. En lærer formulerer det sådan:

” Eleverne skal have de store træk – eller de vigtigste ting, der er i Danmarkshistorien. [...] Eleverne i dag har ikke den her tidsfornemmelse, så der er nogle ting, der er vigtige for dem.

Kronologisk overblik

For læreren er det centralt, at eleverne tilegner sig kundskaber om historie og på baggrund heraf kan etablere en slags tidsmæssig knagerække. I tid og rum vokser mængden af historie. Det er afgørende, at eleverne forstår, at indholdet i faget er et resultat af valg og fravalg – og ikke mindst hvad der er præmisserne for valgene. Læreren – og også læremidlet – må således begrunde:

- Hvorfor det pågældende emne er betydningsfuldt frem for noget andet.
- At der kunne foretages andre begrundede valg af emner og temaer.
- At måden emnet er fremstillet eller fortalt på også kunne være anderledes, dvs. at der findes flere synsvinkler og gyldige fortællinger om de samme fortider.

Generelt tyder interviewene og årsplanerne på, at tilegnelsen af kundskaber om fortiden (vide at ...) har stor fylde i faget. Forenkede Fælles Mål har fokus på at styrke eleverne kompetencer til at reflektere historisk – at tilegne sig proceduremæssige færdigheder og viden (vide hvordan ...). Det betyder selvfølgelig ikke, at valget af det substantielle bliver ligegyldigt, men at tilblivelsen og brugen af det må reflekteres i undervisningen.